

## တပေါင်းအလှနှင့် စာဆိုတို့၏ ကဗျာဂုဏ်ရည် လေ့လာချက်

ဌေးဌေးရီ\*

### စာတမ်းအကျဉ်း

ဤစာတမ်းသည် တပေါင်းအလှနှင့် စာဆိုတို့၏ ကဗျာဂုဏ်ရည်အကြောင်း လေ့လာထားသော စာတမ်းဖြစ်ပါသည်။ ထိုသို့လေ့လာရာတွင် ပျို့၊ အဲချင်း၊ လေးချိုး၊ ပတ်ပျိုး အစရှိသည်တို့မှ တပေါင်းလရာသီဘွဲ့များကို ထုတ်နုတ်၍ ဆန်းစစ်တင်ပြထားပါသည်။ တပေါင်းလ၏အလှနှင့် ရာသီသဘာဝအဖွဲ့များ စာဆိုစွမ်းရည်များကို လေးစားဖွယ်သိရှိရမည် ဖြစ်ပါသည်။

**သော့ချက်ဝေါဟာရများ - တပေါင်း၊ ပုရစ်ဖူး၊ ရာသီပန်း၊ နေဦးရာသီ၊ ရာသီပွဲတော်။**

### နိဒါန်း

တပေါင်းလသည် ဆောင်းအကုန်နွေအကူး စပ်ကူးမတ်ကူး ကာလဖြစ်သည့် အတွက် ဆောင်း၏အငွေ့အသက်များ ကျန်ရှိနေသကဲ့သို့ နွေ၏ ရာသီသဘာဝ ကိုလည်း ခံစားရသည့်ရာသီ ဖြစ်သည်။ ရာသီအကူးအပြောင်းကြောင့် သဘာဝ ပတ်ဝန်းကျင် အပြောင်းအလဲများကို စာဆိုတို့က အမိအရ မှတ်တမ်းတင်ရေးဖွဲ့ခဲ့ကြ ပါသည်။ ပတ်ဝန်းကျင်သဘာဝကို မြတ်နိုးစိတ်၊ တွယ်တာစိတ်၊ မိမိတိုင်းပြည် ရေမြေသဘာဝကို မြတ်နိုးချစ်ခင်စိတ်များဖြင့် ရေးဖွဲ့ခဲ့သော ရာသီသဘာဝများတွင် နှစ်သက်ကြည်နူးစရာများ တွေ့မြင်ရပါသည်။ တောတောင်၊ မိုးတိမ်၊ ရာသီသဘာဝ၊ ရာသီပန်း၊ ကျေးငှက်တိရစ္ဆာန်၊ ကျေးလက်တွင်နေထိုင်၍ ဘာသာဘာဝ လုပ်ကိုင် စားသောက်ကြသည့် တောင်သူများအကြောင်းတို့ကို ဖွဲ့နွဲ့သီကုံးလေ့ ရှိကြပါသည်။

### ၁။ တပေါင်းဟူသည်

မြန်မာ့တစ်ဆယ့်နှစ်လရာသီတွင် တပေါင်းလသည် နောက်ဆုံးလ ဖြစ်ပါသည်။ တပေါင်းလသည် မိန်ရာသီဖြစ်ပြီး ဥတုအားဖြင့် ဝသန္တဥတုတွင် ပါဝင်ပါသည်။ ရာသီရုပ်မှာ ငါးကြင်းရုပ် ဖြစ်သည်။

\* ဒေါက်တာ၊ တွဲဖက်ပါမောက္ခ၊ မြန်မာစာဌာန၊ ဟင်္သာတတက္ကသိုလ်

တပေါင်းလကို မြန်မာအဘိဓာန်တွင်- ‘မြန်မာ့ဆယ့်နှစ်လတွင် နောက်ဆုံးလ’<sup>၁</sup> ဟု ဖွင့်ဆိုထားပါသည်။

ဝေါဟာရလိနတ္ထဒီပနီတွင်-

“ထိုရာသီကား ငါးကြင်းပွတ်အဆင်းသဏ္ဍာန်နှင့် တူသောရာသီ၊ ငါးတို့ ရွှင်မြူးကြိုက်နှစ်သက်သော ရာသီဟု ဆိုလိုသည်။ ထိုရာသီတွင် ဘရဂုဏီနက္ခတ်နှင့်ယှဉ်၍ လပြည့်သောကြောင့် ဖဂ္ဂုဏမာသဟူ၍ သဒ္ဒါကျမ်း၊ အဘိဓာန်ကျမ်းတို့တွင် ဆိုသည်။ ထိုရာသီကိုစွဲ၍ တပေါင်းလ မြန်မာဘာသာ ခေါ်ဝေါ်သည်မှာ အမရကောသ အဘိဓာန်ကျမ်း သွဂ္ဂိုဝဂ်တွင် တပသျား၊ ပူပန်ခြင်း ကောင်းသော တပေါင်းလ၊ ဖလ္လုဏီတ၊ ဖဂ္ဂုဏပုဏ္ဏမီနှင့် ယှဉ်သော တပေါင်းလ ဟူ၍ ပရိယာယ်ရှိသည်။ ကာလရှည်လျား ဝေးကွာသောကြောင့် တပသျားမှ ပျက်ယွင်း၍ မြန်မာဘာသာ တပေါင်းလဖြစ်သည် ယူရမည်”<sup>၂</sup>

ဟု ဆိုထားသည်။

ဦးဖိုးလတ်က-

“ထန်းချက်သည်။ ထန်းရည်ကိုကျို၍ ထန်းလျက်ချက်သည်။ ထန်းချက်လ။ ထန်းရည်ကိုကျို၍ ထန်းလျက်ချက်သော လ။ မြန်မာ တစ်ဆယ့်နှစ်လတို့တွင် တစ်ဆယ့်နှစ်လမြောက်လ၊ မိန်ရာသီ”<sup>၃</sup>

ဟု ဖော်ပြထားပါသည်။

ဥတုဘောဇနသင်္ဂဟကျမ်းတွင်-

“တပေါင်း၊ တန်ခူး နှစ်လသည် ဝသန္တဥတုမည်၏။ လောကသည် စဉ်းငယ်ပူ၏။ ကောင်းကင်ကြည်လင်၏။ အရွက်နုတို့ဖြင့် သစ်ပင် တို့သည် တင့်တယ်ကုန်၏။ ပေါက်၊ ချယား၊ သော်က၊ သရဖီ အစရှိသော ပန်းမန်တို့သည် ပွင့်ကုန်၏။ ဥဩဋ္ဌက်များသည် ပိတုန်းတို့ဖြင့် ပြွမ်းကုန်၏။ တောင်လေလာ၏”<sup>၄</sup>

<sup>၁</sup> မြန်မာအဘိဓာန်၊ ၂၀၀၈၊ ၁၄၂။  
<sup>၂</sup> လှေသင်းအတွင်းဝန်မင်းကြီး၊ ၂၀၁၄၊ ၆၈။  
<sup>၃</sup> ဦးဖိုးလတ်၊ ဦး၊ ၁၉၅၄၊ ၉၇။  
<sup>၄</sup> ယောမြို့အမတ်ကြီး၊ ၁၉၆၅၊ ၁၀။

ဟူ၍ ဖော်ပြထားပါသည်။

တပေါင်းလသည် ရွက်ဟောင်းကြွ၍ ရွက်သစ်ဝေသော ရာသီဖြစ်သည်။ ရာသီသဘာဝအားဖြင့် မြန်မာတို့သည် တပေါင်းလကို လများ၏သခင်ဟု အထွတ်တင်သကဲ့သို့ စာဆိုတို့ကလည်း ဝသန္တရတုတို့၏ ဘုရင်ဟု ဆိုကြပါသည်။<sup>၁</sup>

တပေါင်းလကို ခုဒ္ဒကနိကာယ်အဝင်၊ သုတ္တနိပါတ်ပါဠိတော် ရတနသုတ်ဝနပုဂုဗ္ဗဂါထာတွင် ဂိမှာနမာသေ၊ နွေလေးလတို့တွင်၊ ပဌမသ္မိဂီမေ - အစဦးစွာဖြစ်သော နွေလ၌၊ ဖုသိတဂေ ပွင့်သော အဖျားရှိသော၊ ဝနပုဂုဗ္ဗ-တောအုပ်သည်၊ သင်္ခါရိကောယထာ- ကျက်သရေရှိသကဲ့သို့ ဟူ၍ တပေါင်းလ သာယာဟန်ကို နိဗ္ဗာန်သို့ ရောက်စေတတ်သော ပရိယတ္တိတရားတော်နှင့် ပမာနှိုင်းဆ၍ လောကသုံးပါးအတွက် မြတ်စွာဘုရား ဟောကြားတော်မူသည်။<sup>၂</sup>

တပေါင်းလ၏ ရာသီပန်းမှာ အင်ကြင်းပန်း ဖြစ်သည်။ တပေါင်းလ၏ ထင်ရှားသောပွဲတော်မှာ သံပုံစေတီပူဇော်ပွဲ ဆင်နွဲကြသည်။

**၂။ တပေါင်းလကဗျာများမှ စာဆိုတို့၏ အလှဘွဲ့များ**

ရာသီဘွဲ့ကဗျာများကို ဖန်တီးခဲ့ရာတွင် စာဆိုတို့၏ အတွေးမျိုးစုံ စိတ်ကူးမျိုးစုံတို့ဖြင့် စာတင်ခဲ့ကြသည်။ ရာသီဘွဲ့ကဗျာများတွင် ရာသီနက္ခတ်၊ ရာသီပန်း၊ ရာသီပွဲတော်၊ ရာသီသဘာဝအခြေအနေ၊ ရာသီရုပ်တို့ကို မိမိစိတ်ကူးအာရုံ ကျက်စားမိသည့်အလျောက် ထည့်သွင်းရေးဖွဲ့ခဲ့ကြသည်ကို တွေ့ရပါသည်။

**၂။ ၁။ ကဗျာမှ တပေါင်းလဘွဲ့များ**

ရှင်အုံးညို၏ ဂါထာ(၆၀)ပျို့တွင် မြတ်စွာဘုရားရှင်၏ ခမည်းတော် သုဒ္ဓေါဓနမင်းကြီးနှင့် ဆွေတော်၊ မျိုးတော်အပေါင်းက မြတ်စွာဘုရားရှင်ကို လွမ်းဆွတ်တသဖူးမြင်လိုကြောင်းနှင့် ဆန်းသစ်လှပသည့် နွေဦးရာသီ၏ တောလမ်းခရီးသာယာကောင်းမွန်ကြောင်း ဖွဲ့ဆိုထားသည့် အင်းဝခေတ်၏ ပန်းချီကားချပ်တစ်ခုပင် ဖြစ်သည်။

နွေဦးကာလ တပေါင်းလတွင် ရော်ရွက်ဝါတို့ကြွကျပြီး ရွက်သစ်တို့ဝေနေပုံ၊ အပင်ခြေများတွင် ရော်ရွက်ဝါများ စုပုံများပြားလျက်ရှိပုံ၊ ရွက်ဝါမြေလူးသည့် ရာသီ

<sup>၁</sup> သော်ဇော်၊ ဦး၊ ၁၉၈၀၊ ၁၄၈။  
<sup>၂</sup> လှသင်းအတွင်းဝန်မင်းကြီး၊ ၂၀၁၄၊ ၆၉-၇၀။

ဖြစ်ပုံ၊ အညွန့်များ၊ အဖူးများ ဝင်းဝါတောက်ပလျက်ရှိပြီး အသီးများလည်း ထိယုက်ကာ အရောင်များထွက်ပေါ်လျက်ရှိပုံ၊ နရွဲပင်၊ ရင်ကမ်းပင်၊ စင်ပြွမ်းပင်၊ သစ်ရာပင်၊ ကြောင်လျှာပင်၊ သပြေပင်၊ တိန်ညှင်ပင်၊ ချေပင်၊ အင်ပင်၊ ပြည့်စင်ပင်၊ ခဲပင်၊ ရင်ခတ်ပင်၊ ကတွတ်ပင်၊ ခယောင်းပင်၊ သင်ပေါင်းပင်၊ ဖက်အုပ်ပင်၊ လက်ခုပင်၊ မအူပင်၊ မှန်ကူပင်၊ ပိတ်ချင်းပင်၊ အင်ကြင်းပင်၊ မာလကာပင်၊ ကွမ်းပင်၊ ကြံဖြူပင်၊ သစ်ဆိမ့်ပင်များသည် စိမ်းမြေအရောင်အဆင်းဖြင့် များပြားစွာပေါက်ရောက်လျက် ရှိကြပုံ၊ မြတ်စွာဘုရားရှင်အား ဖူးမြော်ခွင့်ရရန် မျှော်လင့်နေကြသကဲ့သို့ ရှိနေပုံတို့ကို-

“ဝသန္တဟု၊ ကာလသရစ်၊ ရောက်သည်ဖြစ်၍၊ ညွန့်သစ်ရွှေရွှေ၊ ရွက်လည်းကြွေမှု၊ ပင်ခြေမွမ်းမျှ၊ ရော်ရွက်ကျလျက်၊ မြမြလန်းစင်၊ ပန်းသစ်ပင်တိ၊ သီးချင်းရဲရဲ၊ ပွင့်မစဲသား၊ နရွဲရင်ကမ်း၊ စင်ပြွမ်း သစ်ရာ၊ ကြောင်လျှာသပြက်၊ တိန်ညှင်ချေအင်၊ ပြည့်စင်ခံသီး၊ လုံးကြီးရင်ခတ်၊ သခွတ်ဖအောင်း၊ သင်ပေါင်းဖက်အုပ်၊ လက်ခုပင် မအူ၊ မှန်ကူပိတ်ချင်း၊ အင်ကြင်းဆင်းဝါ”<sup>၁</sup>

ဟူ၍ အသေးစိတ် ရေးဖွဲ့ထားသဖြင့် အရောင်အဆင်း၏ လှပတင့်တယ်ခြင်းကို ထင်ရှားပေါ်လွင်စေပါသည်။

ထို့အပြင် အရွက်၊ အညွန့်အဖူး၊ အညောင့်သရစ်ဖူးလေးများ စတင်ဖူးထွက် သည့်အချိန် ကာလကို ‘ကာလသရစ်’၊ အညွန့်အဖူးများ ဝင်းဝါတောက်ပပုံကို ‘ညွန့်သစ်ရွှေရွှေ’ အပင်ခြေရင်း၌ ရော်ရွက်ဝါများ စုပုံများပြား ကြွေကျနေပုံကို ‘ပင်ခြေ မွမ်းမှာ’၊ အသီးချင်းထိကာ တောက်ပနီရဲသည့် အရောင်များ ထွက်ပေါ်နေပုံကို ‘သီးချင်းရဲရဲ’၊ အပင်ချင်း၊ အရွက်ချင်း၊ အပွင့်ချင်း၊ အသီးချင်း ထိယုက်ကာ သီးပွင့်နေကြပုံကို ‘ခိုင်ချင်းဖြီးကာဖြီးကာတည်း’ ဟူ၍ အဆင်းလှပပုံများကို ထူးခြားသည့် စကားသုံးများဖြင့် ရေးဖွဲ့ထားသည်။

မြတ်စွာဘုရားရှင်အား တပေါင်းလ၏ ရာသီပန်းများသည် သဒ္ဒါကြည်ညိုစိတ်ဖြင့် ဖူးပွင့်ကာ ပူဇော်နေကြပုံကို-

“တောထက်ဝန်းတုံ၊ ငုံသွန်းရွှေသား၊ စံကားထင်းရှူး၊ ဆိတ်ဖလူးနှင့်၊ ကွမ်းဖူးကံ့ကော်၊ စွယ်တော်ပရဝါ၊ ရင်းမာဖက်ဆွတ်၊ ရင်ခတ်သရဖီ၊

<sup>၁</sup> အုန်းညို၊ ရှင်၊ ၁၉၆၅၊ ၂၈။

ကတ္တရီမြစ်ကိုင်၊ ရွှေနှိုင်းပိတောက်၊ လဲနှင့်ပေါက်လည်း၊  
တောက်သည့် မီးရောင်၊ ပြောင်ပြောင်ငြီးငြီး ပန်းတောင်ကြီးသို့”<sup>၁</sup>

ဟူ၍ မြတ်စွာဘုရားကြွချီရာ လမ်းတလျှောက်လုံး ပန်းပေါင်းစုံတို့သည် ရွှေရောင်၊ ရွှေသားတို့ဖြင့် ဝင်းဝါတောက်ပနေပြီး ပန်းတောင်ကြီးကဲ့သို့ ပသာဒရှိလှပုံ၊ ပန်းပေါင်းစုံ တို့သည် ပွင့်သည့်အချိန်အခါမရောက်ပါဘဲ မြတ်ဘုရားရှင်အား ကြည်ညိုစိတ်နှင့် သက်ရှိကဲ့သို့ ပူဇော်ဦးခိုက်နေကြပုံတို့ကို ရေးဖွဲ့ထားသည်မှာ လောကုတ္တရာနှင့်ယှဉ်သော စာဆို၏ အတွေးစိတ်ကူးကို တွေ့ရပါသည်။

ထို့ပြင် တောတွင်းသတ္တဝါအပေါင်းတို့သည်လည်း မြတ်ဘုရားရှင်အား ကြိုဆိုရန် အသင့်ရှိနေကြကြောင်းကို-

“ဟင်္သာဝမ်းဘဲ၊ တွန်သံတောကြက်၊ စက္ကဝက်တို့၊ ကျီးနက်ခိုပြာ၊  
ငုံးခါမြစ်တွေး၊ ပဲထွေးဘီလုံး၊ ပျံတုန်းသာမြူး၊ သံကျူးရင့်ချို၊  
ငှက်နီဝရပ၊ သုဝကျေးသား၊ ကုလားတမာ၊ လူပျူငှာသို့၊ ရွှေဝါ  
ကြက်တော ဖော်နှောဒီးဒုတ်၊ ဥပုသ်ငဟစ်၊ ရစ်နှင့်ပိန်ညင်း”<sup>၂</sup>

ဟူ၍ တွန်သံပေးကာ ကြိုဆိုနေရှာသည့် တောကြက်စက္ကဝက်ငှက်များ၊ ကျီးနက်၊ ခိုပြာ၊ ငုံး၊ ခါ၊ မြစ်တွေး၊ ဘီလုံးငှက်၊ ပျံသန်းမြူးရွှင်စွာ အသံသာယာသည့် ငှက်နီ၊ ဝရပငှက်၊ ကျေးသား အပါအဝင်ဖြစ်သော ကျေးကုလား၊ လူကဲ့သို့ ပျူပျူငှာငှာ ဧည့်ဝတ်ပြုတတ်သော ရွှေဝါရောင် ကျေးတောငှက်များ၊ အဖော်တို့နှင့် ပျော်မြူးနေ ကြသည့် ဒီးဒုတ်၊ ဥပုသ်၊ ငဟစ်၊ ငရစ်၊ ပိန်ညင်း၊ ဆွတ်ဆွတ်ဖြူသည့် ဥပျိုင်း တို့ကလည်း မကြုံစဖူး ထူးကဲစွာ တောလမ်းဝန်းကျင်၌ ရှိကြပုံ၊ လူတို့ကဲ့သို့ ပျူပျူငှာငှာ ဧည့်ဝတ်ကျောပွန်နေကြပုံ၊ ပန်းများကို နှုတ်သီးနှင့်ချီကာ ဘုရားရှင်အား ဖူးမျှော်နေကြပုံ အမူအရာကိုပါ သရုပ်ပေါ်အောင် ဖွဲ့ဆိုထားပါသည်။

ထို့ပြင် ကျေးငှက်များ များပြားစွာရှိနေကြပုံကို ‘မွမ်းမွမ်းမြင်မျှ’ ပန်းပွင့်များ ကိုက်ချီပြီး၊ ပျံလိုက်နားလိုက်ဖြင့် အကြိမ်ကြိမ် အဖန်ဖန် ပြုလုပ်နေသည့် ကျေးငှက် များ၏အမူအရာကို ‘သစ်ပင်နားတုံ၊ မြေနားတုံတည့်၊ ပျံတုံပျံနား’ ဟူ၍ ကျေးငှက် များ၏ လှုပ်ရှားနေသည့် အမူအရာကို သရုပ်ပေါ်စေပါသည်။ ‘တုံ’ ဟူသည့် ကြိယာထောက်က အကြိမ်ကြိမ်ပြုလုပ်သည့်သဘောကို ပေါ်လွင်စေသည်။ ဘုရားရှင်ကို ဖူးမြော်ရန် တူညီသောဆန္ဒဖြင့် အတူတကွ ပေါင်းစည်းမိကြပုံကို ‘တူပြီတပေါင်း’ ဟူ၍ လှပသောအသုံးကို တွေ့ရသည်။

<sup>၁</sup> အုန်းညို၊ ရှင်၊ ၁၉၆၅၊ ၂၈။  
<sup>၂</sup> အုန်းညို၊ ရှင်၊ ၁၉၆၅၊ ၄၉။

ကျေးဇူးတင်များအားလုံး တပေါင်းတစည်းတည်း ဖြစ်ကြပုံ၊ ကျေးဇူးတင်သတ္တဝါ လေးများ အားလုံး၏ တူညီသောစိတ်မှာ ဘုရားရှင်အား ဖူးမြော်ကြည်ညိုရန် ဖြစ်ပုံကို ထင်ရှားစေပါသည်။ ကျေးဇူးတင်လေးများ မြတ်စွာဘုရားအား ဖူးမြော်ကြည်ညိုပုံကို လူတို့ကဲ့သို့ပင် တင်စားထားပြီး စိတ်ခံစားမှုကို ပေါ်လွင်စေပါသည်။ ကျေးဇူးတင်တို့၏ စိတ်ခံစားမှု အမှုအရာမြင်ကွင်းကိုပါ ပုံဖော်ထားသဖြင့် ထင်သာမြင်သာဖြစ်စေကာ ရုပ်လုံးကြွလာစေပါသည်။

ရှင်မဟာသီလဝံသတည်း ဟူသော ဆရာကောင်းတပြည့်မှန်စွာ စပ်ဟပ်ရာ၌ ဆရာနည်းတူ အပိုအလိုမရှိအောင် စပ်ဆိုနိုင်သောကြောင့် ဂါထာခြောက်ဆယ်ပျို့ တစ်ခုလုံးသည် ဆေးရောင်စုံဖြင့် ခြယ်လှယ်အပ်သော စိမ်းလန်းသာယာစိုပြေသည့် တောတောင်ပန်းချီကားကြီးသဖွယ် စိတ်မျက်စိအာရုံတွင် ထိခိုက်စွဲငြိဖွယ် ဖြစ်ပါသည်။<sup>၁</sup>

**၂။ ၂။ လေးချိုးကဗျာများမှ တပေါင်းလရာသီဘွဲ့များ**

ကုန်းဘောင်ခေတ်စာဆို စာဆိုတော်ဦးမင်း၏ တပေါင်းလရာသီဘွဲ့လေးချိုး ကဗျာတွင် တပေါင်းလရာသီသဘာဝအခြေအနေ၊ ရာသီရုပ်၊ ရာသီပန်း၊ ပတ်ဝန်းကျင် သဘာဝ၊ သဲသောင်ကမ်း၊ ကျေးဇူးတင်တို့၏ သဘာဝတို့ကို ဖော်ပြပြီး ပျော်ရွှင်စရာ ရာသီ ဖြစ်ကြောင်း ဖော်ပြခဲ့ပါသည်။

နွေရာသီ၏အစဖြစ်သော တပေါင်းလရာသီတွင် တောတောင်တစ်ခွင်လုံး ရွှေရောင်လွမ်းပြီး လေအနေမှာ ရွက်ကျင်များကြွေကျသည့် နွေရက်ဖြစ်ကြောင်းကို-

“ရဂုံမှာရွှေဖက်လို့၊ လေရွက်ကျင်၊ ခွေလျက်ပေတဲ့ နွေရက်ဝယ်”<sup>၂</sup>

ဟူ၍ နွေဦးရာသီသဘာဝကို ဖွဲ့ဆိုခဲ့ပါသည်။ လေအနေမှာ ရွက်ဝါ၊ ရွက်ကျင်များ ကြွေကျပုံကို ‘လေရွက်ကျင်’ ဟု သုံးနှုန်းထားပါသည်။

ထို့ပြင် နွေဦးရာသီသည် ရာသီပွင့်လင်းပြီး အေးချမ်းသည့်အတွက် ကျေးဇူးတင် သာရကာ လေးများအသိုက်ထဲဝင်လိုက်၊ ထွက်လိုက်ဖြင့် ပျော်ရွှင်မြူးထူးနေသည့် လှုပ်ရှားမှုအမှုအရာကို-

“ငှက်ကျေးငယ်သိုက်ဝင်၊ စရိုက်ကယ်ရွှင်သည်”<sup>၃</sup>

ဟူ၍ ငှက်တို့ပျော်ရွှင်ကြသည့် ရာသီအဖြစ် ပုံဖော်ခဲ့ပါသည်။

<sup>၁</sup> ဖေမောင်တင်၊ ဦး၊ ၂၀၁၃၊ ၆၉။  
<sup>၂</sup> ဖိုးလတ်၊ ဦး၊ ၁၉၅၄၊ ၂၀။  
<sup>၃</sup> ဖိုးလတ်၊ ဦး၊ ၁၉၅၄၊ ၂၀။

လောကနိယာမသဘောအရ သစ်ပင်ကြီးငယ်အသွယ်သွယ်မှ ရော်ရွက်ဝါတို့သည် တဖြုတ်ဖြုတ်ကြွေကျရပုံ၊ နုပျိုစင်ကြယ်သည့် ပုရစ်ဖူးလေးများက အသစ်တဖန် ထွက်ပြုလာကြပုံ၊ ငွေသဲသောင်ပြင်တွင် ရှေးယခင်ကတည်းက တည်ထားကိုးကွယ် ကြသည့် သဲပုံစေတီကို ဖူးမြင်ရပုံ၊ တပေါင်းလ၏ ရာသီပန်းဖြစ်သော သရဖီပန်းများက ရွှေရောင်ဝင်း၍ ဖူးပွင့်ဝေဆာနေကြပုံ၊ အနီရောင်အင်ကြင်းပန်းတို့၏ အဖူးအညွန့် တို့ကလည်း လောကတစ်ခွင်အလှဆင်နေပုံတို့ကို-

“ကျူငွေသောင်မှာ၊ ယခေါင်စဉ်ရှည်၊ သဲစာတီတည်မြဲမို့၊ ရှစ်မည်က မြချီလျှင်၊ သရဖီရွှေလိုဝင်းလို့၊ အင်ကြင်းသန္တာညွန့်တို့ ဖူးကွန့် ကိုက်လှယ်”<sup>၁</sup>

ဟူ၍ တပေါင်းလ၏ သာယာမှုပေါင်းများစွာဖြင့် လှပနေပုံကို ဖွဲ့ဆိုထားပါသည်။

ထို့ပြင် တောမြိုင်အတွင်းဝယ် ကျောက်စက်စိမ့်စမ်းရေများ တသွင်သွင် စီးဆင်း နေပုံ သဘာဝအလှနှင့်အပြိုင် ပလောင်တောင်သူတို့၏ လုပ်အားအလှကိုပါ အာရုံ ဝင်စားခဲ့ပါသည်။ တောင်ပေါ်ဒေသတွင် တောင်ယာစိုက်ပျိုးရေးအတွက် ယာမီးရှို့ပြီး ဝမ်းစာရှာဖွေကြသည့် ပလောင်တောင်သူတို့၏ လုပ်ငန်းခွင်ကို-

“ကျောက်စက်ကယ်တံခွန်၊ စိမ့်စမ်းသွန်လို့၊ အဝှန်ရောင်ညီး ပလောင်မီးလည်း၊ တောင်ကြီးငယ်သုတ်သင်၊ လုပ်ငန်းရာ ပြင်ကြတယ်”<sup>၂</sup>

ဟူ၍ ထည့်သွင်းရေးဖွဲ့ခဲ့ပါသည်။

ချိုသာသောအသံဖြင့် ရင်မောပူပန်နေရသော ဥဩငှက်လေးများ၏ အသံလေး များက လေထဲတွင်မျောလွင့်နေပုံ၊ အဖော်မဲ့နေသော ဖိုးခေါင်ငှက်လေး၏ သံရှည် ကျူးရင့် တွန်ကျူးနေပုံကို ကြားရသည့်အခါ ကြားရသူအဖို့ သောကဗျာပါရများ ပွားစည်စေကာ အလွမ်းဓာတ်ခံရှိသူတို့အဖို့ အလွမ်းပိုအောင် ဖန်တီးနိုင်ခဲ့ပုံကို-

“သံချိုငယ်မြည်ပြော၊ ကျော်ဥဩနှင့်၊ ဖော်နှောငယ်မဲ့မောင် ငှက်ဖိုးခေါင်လည်း၊ နှောင်တခြည်ခြည်၊ ဗျာတော်စည်အောင်”<sup>၃</sup>

ဟူ၍ ဖွဲ့နွဲ့ခဲ့ပါသည်။

<sup>၁</sup> ဖိုးလတ်၊ ဦး၊ ၁၉၅၄၊ ၂၀။  
<sup>၂</sup> ဖိုးလတ်၊ ဦး၊ ၁၉၅၄၊ ၂၀။  
<sup>၃</sup> ဖိုးလတ်၊ ဦး၊ ၁၉၅၄၊ ၂၁။

နွေဦးရာသီတပေါင်းလ၏ အလှအပများကို မြတ်စွာဘုရားရှင်တော်မှ လွန်စွာ စိတ်ကြည်နူးချမ်းမြေ့သဖြင့် အသာယာဆုံးလဟု ဟောကြားခဲ့ကြောင်းကို-

“နွေအာဒိ ဂိမှာန်ကို၊ နိဗ္ဗာန်ပိုင်ရှင်တော်စောသော်မှ ဟောဇွဲ သာဆုံး”<sup>၁</sup>

ဟူ၍ တပေါင်းလသည် လတကာထက် သာယာမြင့်မြတ်သည်ဟု ယူဆထားကြောင်း ဖော်ကျူးခဲ့ပါသည်။

ထို့ကြောင့် စာဆိုတော်ဦးမင်း၏ တပေါင်းလရာသီသည် ရာသီသဘာဝ မြင်ကွင်းကို လွမ်းစေလိုသော စိတ်ကူးဖြင့် ရေးဖွဲ့သည့် အလွမ်းပန်းချီကားချပ်အဖြစ် တွေ့ရပါသည်။

ဖိုးသူတော်ဦးမင်း၏ တပေါင်းလဘွဲ့ကဗျာတွင် ကောင်းကင်ယံတွင် အနိမ့် အမြင့် ဖြစ်နေသည့် တိမ်လှိုင်းများ၊ မြူခိုးမြူငွေ့များ ဆောင်းနှင်းကျန်နှင်းများ ဖြူပြေပြေ ရှိနေပုံတို့မှာ တမင်ဖန်ဆင်းထားသကဲ့သို့ပင် ရှိနေသဖြင့် စာဆိုများ စာဖွဲ့ရန် လှပသည့် ရာသီဖြစ်ကြောင်း-

“မိန်အပိုင်းပေမို့၊ တိမ်မှိုင်းမြူငွေ့မှာ၊ ဖြူပြေပြေကျန်နှင်းနှင့် ဖန်ဆင်းဟန်တွေ ဆင့်ပါတိ၊ ရေးခွင့်မြိုင်”<sup>၂</sup>

ဟူ၍ ကောင်းကင်သဘာဝအလှကို ကြည်နူးဖွယ်ရာ ဖွဲ့ပါသည်။

ရေတံခွန်မှ ရေများသွန်ချသကဲ့သို့ ဖက်ဆွတ်မိုးရွာပုံ၊ ဖြူဖွေးနေသည့် ငွေ့ရောင်သံသောင်ပြင်ထက်တွင် ငှက်မောင်နှံတို့ တေးသီချင်းများ စီစီကျာကျာဖြင့် သီကျူးနေကြပုံတို့မှာ လွမ်းမောဖွယ်ကောင်းပုံ၊ အဖော်မဲ့နေသော ဖိုးခေါင်ငှက်၏ အသံရှည်ရှည် အော်မြည်နေပုံ၊ မဲနက်နေသည့် ဥဩဖိုငှက်လေး၏ ချစ်သူကို ရှာဖွေ နေဟန်နှင့် တွန်ကျူးနေပုံ၊ ချစ်သူကိုအသံပေးနေပုံတို့မှာ အသည်းအိမ်ထဲတွင် လွမ်းမောချည့်နဲ့ဖွယ်ရာ ကောင်းလှပုံ နွေဦးရာသီ၏သဘာဝအလှကို လွမ်းမောဖွယ်ရာ ခံစားရပုံတို့ကို-

“သံရှည်ငယ်ကြော်နွဲ့၊ သံငေါ်ဖွဲ့လို့၊ ဖော်မဲ့ဖိုးခေါင် ခေါ်တဲ့ ယောင်လို့၊ အမှောင်ညိုကျော၊ ဖိုဥဩလည်း”<sup>၃</sup>

<sup>၁</sup> ဖိုးလတ်၊ ဦး၊ ၁၉၅၄၊ ၂၁။  
<sup>၂</sup> ဖိုးလတ်၊ ဦး၊ ၁၉၅၄၊ ၁၉။  
<sup>၃</sup> ဖိုးလတ်၊ ဦး၊ ၁၉၅၄၊ ၁၉။



ဟူ၍ လှပတင့်တယ်နေသည့် သဘာဝအလှများကို မြင်ယောင်လာအောင် ၎င်းမောင်နှံ သီကျုံးနေသည့် တေးသီချင်းသံလေးများကို ကြားယောင်လာအောင်၊ ခံစားရေးရေးဖွဲ့ ထားသည်မှာ လောကသဘာဝအလှ စုံလင်လှသည့် အသွေးအရောင်စုံသည့် သဘာဝ ဆေးရောင်စုံ ပန်းချီကားချပ်နယ် တင့်တယ်စေပါသည်။

စာဆိုတော်ဦးမင်းနှင့် ဖိုးသူတော်ဦးမင်းတို့၏ တပေါင်းဘွဲ့တို့တွင် အလွမ်းစိတ်ကူး များကို ခံစားရေးဖွဲ့ပုံကို ဦးဖေမောင်တင်က-

“ဤကဲ့သို့ ရာသီအခြေအနေ လွမ်းစရာကောင်းအောင် ဖွဲ့နွဲ့ တတ်မှ စာဆိုကောင်းတစ်ယောက်မူ၍ ချီးမွမ်းသင့်ပေသည်။”<sup>၁</sup>

ဟူ၍ ဖော်ပြခဲ့ပါသည်။

စာဆိုဦးမင်း၏ တပေါင်းလသဘာဝတွင် ရာသီအင်္ဂါရပ် စုံလင်စွာ ဖွဲ့ဆို ထားကြောင်း တွေ့ရသည်။ ကျေးငှက်မောင်နှံ၏အသိုက် ဝင်လိုက်ထွက်လိုက်ဖြင့် ပျော်ရွှင်နေကြသည့် အမူအရာ၊ သံပုံစေတီတည်ကြပုံ၊ အဖော်မဲ့နေသည့် ဥဩငှက်ဖို၏ အသံချိုချိုဖြင့် အော်မြည်နေသံ၊ တောင်မြိုင်ငူထက်တွင် အသံရှည်ဆွဲကာ လွမ်းသံ ပေးနေသည့် ဖိုးခေါင်ငှက်၏အသံမှာ အလွမ်းဓာတ်ခံရှိသူတို့အဖို့ လွမ်းမောဖွယ်ရာ ကောင်းပုံတို့ကို ခံစားရေးဖွဲ့ခဲ့ပါသည်။

ဖိုးသူတော်ဦးမင်း၏ တပေါင်းလဘွဲ့တွင် ကောင်းကင်ယံအခြေအနေ၊ တပေါင်းလ၏ စန်းယုဉ်နက္ခတ်၊ ရာသီရုပ်၊ ကျေးငှက်လေးများ၏ စီစီကျာကျာ တေးသီချင်း သီဆို ကြသည့် အမူအရာ၊ အဖော်မဲ့နေသည့် ဖိုးခေါင်ငှက်၏ အသံရှည်ရှည် အော်မြည် နေသည့် လွမ်းသံကို ကြားရသည်မှာ လွမ်းစရာကောင်းပုံ စသည့် အလွမ်းစိတ်ကူးကို ခံစားရေးဖွဲ့ခဲ့သည်။

စာဆိုဦးမင်းသည် ရာသီအခြေအနေကို ရိုးရိုးမဖော်ပြဘဲ လွမ်းစရာကောင်းအောင် ဖန်တီးရေးဖွဲ့ခဲ့သည်။ ဆေးရောင်စုံခြယ်သထားသည့် ပန်းချီကားနှင့်တူပြီး စာဖတ်သူ၏ စိတ်အာရုံ၌ ကွက်ကွက်ကွင်းကွင်း ပေါ်လွင်စေသည်။

ဖိုးသူတော်ဦးမင်း၏ တပေါင်းလဘွဲ့ကား စာဖတ်သူ၏ စိတ်အာရုံတွင် ထင်ထင်ရှားရှား မြင်စေနိုင်ပြီး အလွမ်းစိတ်ကို ဖန်တီးပေးနိုင်ပါသည်။ ၎င်းတို့ နှစ်ဦး၏ တပေါင်းလဘွဲ့ကဗျာများသည် လောကီရေးရာနွယ်သည့် ရာသီဘွဲ့များ အဖြစ် စိတ်ကူးပုံဖော်ခဲ့ကြပါသည်။

<sup>၁</sup> ဖေမောင်တင်၊ ဦး၊ ၂၀၁၃ ၊ ၂၅၅။

၂။ ၃။ အဲချင်းကဗျာများမှ တပေါင်းလရာသီဘွဲ့များ

မယ်ခွေ၏ တပေါင်းလဘွဲ့အဲချင်းတွင် သဘာဝဓမ္မ ဖြစ်ပေါ်နေသော တောတောင်ရေမြေနှင့် ရာသီဥတုအခြေအနေ လိုက်ဖက်ပုံတို့ကို ပေါ်အောင် ဖွဲ့ဆိုထားသည်။

“ကသိုဏ်းငယ်မှ ညိုညိုလေး ကြယ်ရေဝတီ၊ နယ်သီဂီ နာရီငါးရပ်၊ သူညုပါဒ်နှင့်၊ ရဟတ်ကယ်စက်ချင်း၊ ချမ်းရေးငယ် ပြင်းကြသည်”<sup>၁</sup>

ဟူ၍ ဗေဒင်လာစကားများနှင့် ဖွဲ့နွဲ့ပုံ တွေ့ရသည်။

ထို့နောက် တပေါင်းလ၏ ရာသီပွဲတော်ဖြစ်သည့် သဲပုံစေတီကျင်းပကြပုံ၊ သဲပုံကို အောက်ခြေငါးဆင့် ရစ်ပတ်ကြပုံ၊ ထို့နောက် သဲစေတီကို လက်ျာရစ်လှည့်ကာ အနေကဇာတင်ကြပုံ၊ နတ်စည်ကဲ့သို့ တီးမှုတ်ကျူးရင့်ကြပုံကို-

“ရွှေလိုမှရစ်ဆင့်၊ သဲပုံပြီပြီ၊ သာမျိုးညီအောင်၊ စေတီရတနာ၊ လှည့်လက်ျာကို၊ နေဇာမြင့်လို့ ကျူးရင့်ငယ်မှနတ်စည်”<sup>၂</sup>

ဟူ၍ ရာသီပွဲတော်ကျင်းပပုံကို အသေးစိတ် ဖန်တီးပြသည်။

ထို့နောက် စာဆိုမယ်ခွေသည် တပေါင်းလရာသီ၏ အခြေအနေကို များစွာ အမွှန်းတင် ရေးဖွဲ့ခဲ့သည်။ နွေဦးဂိမ္မာန်တပေါင်းလတွင် တောတောင်တစ်ခွင်လုံး ရွက်ဟောင်းများ ကြွေကျပြီး ရွက်သစ်များ ဝေဝေဆာဆာနှင့် ထွက်ပြုလာကြပုံ၊ ရွှေရောင်အဆင်းရှိသော သရဖီပန်းများ ဖူးတံမှ ဝေဝေဆာဆာ ထွက်ပြုလာကြသည့် အင်ကြင်းပန်း စသည့် ပန်းမျိုးစုံတို့ မွေးပျံ့ကြိုင်လှိုင်စွာ ဖူးပွင့်နေကြပုံကို-

“ရွက်သစ်ကယ်လောင်း ရွက်ဟောင်းငယ်ပျံလို့၊ ဖူးတံမှဝေဝေ အင်ကြင်းသရဖီ၊ ပန်းစုံစီနှင့်၊ သီဂီရောင်သွေး၊ ကြိုင်ကြိုင်ငယ် မွေးလို့”<sup>၃</sup>

ဟူ၍ တပေါင်းလ၏ တောအရေးသာယာပုံကို ဖွဲ့ဆိုသည်။

ရွက်ဟောင်းများကြွေပြီး ရွက်သစ်ဝေသည့် တပေါင်းလကို ရွက်သစ်လောင်း၊ ရွက်ဟောင်းငယ်ပျံ ဟူ၍ ‘လောင်း၊ ပျံ’ ဟု ထူးထူးခြားခြားဖွဲ့ပါသည်။ ‘ဖူးတံမှ

<sup>၁</sup> ဖိုးလတ်၊ ဦး၊ ၁၉၅၄၊ ၇၉။  
<sup>၂</sup> ဖိုးလတ်၊ ဦး၊ ၁၉၅၄၊ ၇၉။  
<sup>၃</sup> ဖိုးလတ်၊ ဦး၊ ၁၉၅၄၊ ၈၀။

ဝေဝေဆာဆာပွင့်သော အင်ကြင်ပန်းကို ‘ဖူးတံမှဝေဝေ’၊ ရွှေဝါရောင်အဆင်းဖြင့် မွှေးကြိုင်လှပသော သရဖီပန်းကို ‘သီဂီရောင်သွေး ကြိုင်ကြိုင်ငယ်မွှေး’၊ ပန်းရနံ့များ အလွန်ပင် မွှေးပျံ့ပုံကို ‘ကြိုင်ကြိုင်’ ဟူ၍ သုံးနှုန်းထားသဖြင့် ပတ်ဝန်းကျင်တစ်ခွင် မွှေးပျံ့သော ပန်းရနံ့များ ထုံသင်းနေပုံကို ခံစားစေနိုင်ပါသည်။ မွှေးရနံ့လေးများ ကြိုင်လှိုင်နေသည့် ပန်းငုံ၊ ပန်းဖူး၊ ပန်းပွင့်များကို ကျေးငှက်ကလေးများက ခြွေချသဖြင့် လေထဲတွင် ပန်းရနံ့များ မွှေးရနံ့များ တသင်းသင်းနှင့်ကြိုင်လှိုင်နေပုံကို-

“ငှက်ကျေးငယ်ခြွေသည်၊ တောင်လေပြေမုန်တိုင်းနှင့် ရေလှိုင်း သံတိုး”<sup>၁</sup>

ဟူ၍ တောင်ဘက်အရပ်မှ လေပြေလေညင်းကလေးများ တိုက်ခတ်ပြီး ဒီလှိုင်း ကလေးများ ပုတ်ခတ်သည့် လှိုင်းပုတ်သံလေးများပင် ကြားနေရပုံ အသံကိုပါ ထည့်သွင်းရေးဖွဲ့ထားသဖြင့် ပို၍ အသက်ဝင်ပီပြင်စေပါသည်။

ပန်းဝတ်ဆံလေးများကို ကျေးငှက်ကလေးများက ပျော်ရွှင်မြူးထူးစွာ ခြွေချသည့် အမူအရာကို “ငှက်ကျေးငယ်ခြွေသည်” ၊ တောင်ဘက်အရပ်မှလေများ တိုက်ခတ်၍ ရေလှိုင်းကလေးများ ပုတ်ခတ်သည့် အသံကိုပင် ကြားနေရပုံကို ‘ရေလှိုင်းသံတိုး’ ဟူ၍ အကြားအာရုံ၌ ထပ်ဟပ်လာအောင် ရေးဖွဲ့သည်။

သာယာဖွယ် တပေါင်းလရာသီတွင် နှစ်သက်ကြည်နူးဖွယ်ရာများ ပြည့်နေ သော်လည်း စာဆိုမှာ တစ်ကိုယ်တည်းဖြစ်၍ မပျော်နိုင်ပုံ၊ တောတောင်တစ်ခွင်လုံး လွမ်းမောစရာကောင်းပုံများကို အလွန်ယဉ်ကျေးနွဲ့နောင်း၊ ဆန်းသစ်သော စကားလုံး လေးများဖြင့် သုံးနှုန်းထားသည်မှာ ကြည်နူးဖွယ်ရာကောင်းရုံသာမက အလွမ်းဓာတ်ခံ ရှိသူများ၏စိတ်ကို လွမ်းအောင် ဆွေးအောင် ဖန်တီးပေးနိုင်လေသည်။

ဤတပေါင်းလရာသီဘွဲ့ တစ်ခုတည်းပင် မဟုတ်။ ၁၂ရာသီလုံးတွင်ပင် အဖွဲ့ အနွဲ့များမှ လွမ်းစရာ ဆွေးစရာ စကားလေးများဖြင့် တန်ဆာဆင်ထားသောကြောင့် မယ်ခွေ၏ရာသီဘွဲ့သည် အခြားရာသီဘွဲ့များထက် ထူးခြားကောင်းမွန်သည်ဟု ဆိုရ ပေမည်။ ဤနေရာ၌ မယ်ခွေသည် သြကာသလောကကြီးတွင် စိတ်ဝင်စားတတ်သူ ဖြစ်၍ မိမိကိုယ်ကလည်း နုနယ်ပျော့ပျောင်းသော မိန်းမသားဖြစ်သောကြောင့် ဖွဲ့နွဲ့သော စကားများတွင် မိန်းမသားဇာတိ ပြလျက်ရှိကြောင်း ထင်ရှားနေပါသည်။<sup>၂</sup>

<sup>၁</sup> ဖိုးလတ်၊ ဦး၊ ၁၉၅၄၊ ၈၀။

<sup>၂</sup> ဖေမောင်တင်၊ ဦး၊ ၂၀၁၃၊ ၂၄၁။

ဦးယာ၏ အဲချင်းကဗျာတွင် တပေါင်းလ၏ သာယာကြည်နူးဖွယ်ကောင်းပုံများကို အသေးစိတ် ရေးဖွဲ့ထားပါသည်။ ဆောင်းအကုန်၊ နွေအကူးကာလဖြစ်သည့် တပေါင်းလတွင် ရာသီပန်းဖြစ်သည့် သရဖီ၊ အင်ကြင်း၊ ပိတောက်ပန်းတို့သည် အပြိုင်အဆိုင် အလှချင်းပြိုင်နေကြပုံ၊ လေပြေလေညင်းလေးများကလည်း တသုန်သုန် တိုက်ခတ်ပြီး မွှေးရနံ့များ သယ်ဆောင်လာသည့်အခါ ပတ်ဝန်းကျင်တစ်ခုလုံး သင်းပျံ့ကြိုင်လှိုင်လျက်ရှိပုံ-

“နွေဦးငယ်မှ ရာသီလေ၊ သရဖီအင်ကြင်း၊ ရနံ့သင်းလို့  
လေပြင်းငယ်သုန်သုန်နှင့်၊ မြူမှုန်တွေဆိုင်းလာသည်၊ မှိုင်းရီရီ  
ငယ်နှင့်လေး”<sup>၁</sup>

ဟူ၍ ပတ်ဝန်းကျင်သဘာဝ အခြေအနေကို ဖွဲ့ပြသည်။

မြစ်ပြင်ရှုခင်းကိုဖော်ပြရာတွင်လည်း လှိုင်းလုံးများ တလိမ့်လိမ့်တက်ကာ ရှုချင်စဖွယ်ဖြစ်ပုံ၊ ငါးကြင်းများ ငါးတန်များက ပျော်ရွှင်မြူးထူးလျက်ရှိပုံကို-

“နဒီငယ်မှ မြစ်ဦး၊ လှိုင်းလိပ်ကယ်တက်ပြန်၊ ငါးကြင်းဆန်သည်၊  
ငါးတန်မြူးလို့၊ ပြန်ပြူးငယ်မှသဲသောင်”<sup>၂</sup>

ဟူ၍ ဖွဲ့ဆိုထားပါသည်။ ညင်းညင်းပြေပြေ တိုက်ခတ်သည့်လေကို ‘သုန်သုန်’၊ ပတ်ဝန်းကျင်တစ်ခုလုံး မှိုမှိုင်းနေပုံကို ‘ရီရီ’ ဟု လုံးထပ်ကြိယာများ ရေးဖွဲ့ထားသောကြောင့် လေနုအေးလေးများ တိုက်ခတ်ပြီး တောတောင်ဝန်းကျင်တစ်ခုလုံး မှိုင်းမှိုင်းဝေဝေနှင့် အံ့ဆိုင်းနေသည့်သဘာဝအလှကို ခံစားမိစေနိုင်ပါသည်။

လှိုင်းလုံးများ တလိမ့်လိမ့်တက်လာသည့် မြင်ကွင်းကို ‘လှိုင်းလိပ်ကယ်တက်ပြန်’ ငါးကြင်းငါးတန်တို့ လှုပ်ရှားသွားလာသည့်အမူအရာကို ‘ငါးကြင်းငယ်ဆန်၊ ငါးတန်ငယ်မြူး’ ဟူ၍ ‘ဆန်၊ မြူး’ ဟူသည့် အမူအရာပြစကားလုံးများကို သုံးထားသည်။ နွေရာသီ သဘာဝမြစ်များ၊ ချောင်းများတွင် ရေနည်းသွားပြီး ညီညာပြန့်ပြူးသော သဲသောင်ပြင်များ ပေါ်ထွန်းလာပုံကို ‘ပြန်ပြူးငယ်မှ သဲသောင်’ ဟူ၍ သောင်ပြင်အလှကို ပေါ်လွင်အောင် ဖွဲ့သည်။

ထို့ပြင် တပေါင်းလ၏ ရာသီပန်းဖြစ်သော ကံ့ကော်ပန်းတို့သည် မြစ်ရေတွင် ရေစီးအတိုင်း မျောပါနေပုံ၊ မြစ်ကမ်းရိုးတလျှောက် ရေစီးတွင် တင်းကျမ်း ပြည့်နှက်လျက်

<sup>၁</sup> မိုးလတ်၊ ဦး၊ ၁၉၅၆၊ ၁၁၁။  
<sup>၂</sup> မိုးလတ်၊ ဦး၊ ၁၉၅၆၊ ၁၁၁။

ရှိပုံ၊ သဘာဝရေမြေ တောတောင် အင်းအိုင် မြင်မြင်သမျှအရာအားလုံးသည် မြစိမ်းရောင် တောက်ပပြီး စိမ်းလန်းစိုပြေနေပုံကို-

“ကံ့ကော်ရေပန်း၊ မျောနစ်ကယ်မွန်းလို့၊ တင်းကျမ်းငယ်  
ဆောင်သည်”<sup>၁</sup>

ဟူ၍ သရုပ်ဖော်ပြသည်။

ထူးခြားသည့် အသုံးအဖြစ် ရေထဲမျောနေသည့် ကံ့ကော်ပန်းကို ‘ကံ့ကော် ရေပန်း’ ဟု ဆန်းသစ်လှပစွာ သုံးနှုန်းထားသည်။ ရေထဲတွင် နစ်မွန်းနေသည့် ကံ့ကော်ပန်းများကို သက်ရှိပမာပြုပြီး ‘မျောနစ်ကယ်မွန်းလို့’ ဟူ၍ ‘မွန်း’ ဟူသော ခံစားမှုပြစကားလုံးကို သုံးထားသည်။ ရေပြင်ဝယ် ကံ့ကော်ပန်းများ၊ များပြားပြည့်နှက်လျက် ရှိပုံကို ‘တင်းကျမ်း’ ဟု သုံးထားပါသည်။ ‘တင်းကျမ်း’ သည် အပြောသုံးစကားလုံး ဖြစ်ပြီး ပေါ့ပါးသွက်လက်စေပါသည်။ အပြောစကားများ ထည့်သွင်းသုံးထား၍ အသက်ဝင်နေပါသည်။ ကံ့ကော်ပွင့်ကြွေများ ဖုံးလွှမ်းနေပြီး ပြည့်နှက်နေပုံကို ပေါ်လွင်စေပြီး မြင်ကွင်းကိုပို၍ ထင်ရှားပေါ်လွင်စေပါသည်။

စာဆိုသည် တောတောင်သဘာဝအလှများကို ရှုမြင်တင်ပြပြန်ပါသည်။ တပေါင်းလ အချိန်အခါ ဖြစ်သောကြောင့် သစ်ရွက်အနုအသစ်များဖြင့် စိမ်းလန်း စိုပြေနေကြပုံ၊ အင်းအိုင်ရေပြင်များသည်လည်း တောတောင်သစ်ပင်တို့၏ အရိပ်ကြောင့် စိမ်းလန်းတောက်ပကာ အရောင်ဟပ်လျက်ရှိပုံကို-

“တောတောင်နယ် အင်းအိုင်က မြစိုင်လိုမောင်း”<sup>၂</sup>

ဟူ၍ ဖွဲ့ပါသည်။ တောတောင်တစ်ခုလုံး စိမ်းမှောင်နေပုံကို ‘မြစိုင်လိုမောင်း’ ဟူ၍ အင်အားရှိသည့် အသုံးဖြင့် ပြသည်။

တပေါင်းလတွင် ရွက်ဟောင်းရွက်ကျင်များ ကြွေကျပုံကို ‘တပေါင်းငယ်မှ ညှာကျင်’ ဟူ၍ တပေါင်းလသဘာဝ အရွက်များအညှာမှ ကြွေကျပုံကို ‘ညှာကျင်’ ဟု သုံးနှုန်းသည်။ ထို့ပြင် တိမ်တောင်တိမ်လိပ်များ အရပ်ရှစ်မျက်နှာတွင် ရွှေ့လျားလျက် ရှိပုံကို-

“တိမ်တောင်ပြန့်လွှား၊ ရပ်ရှစ်ပါးက”<sup>၃</sup>

<sup>၁</sup> ဖိုးလတ်၊ ဦး၊ ၁၉၅၆၊ ၁၁၁။  
<sup>၂</sup> ဖိုးလတ်၊ ဦး၊ ၁၉၅၆၊ ၁၁၁။  
<sup>၃</sup> ဖိုးလတ်၊ ဦး၊ ၁၉၅၆၊ ၁၁၁။

ဟူ၍ ရေးသည်။ တိမ်များသည် အဝတ်များဖြန့်ပြီး လွှားထားသကဲ့သို့ဖြစ်နေပုံကို ဖွဲ့ဆိုထားသဖြင့် တိမ်များ၏ပုံသဏ္ဍာန်သည် ရုပ်လုံးကြွကာ ထင်မြင်လာစေသည်။

စာဆိုသည် ကျေးငှက်ကလေးများ၏ အမူအရာကို သတိပြုမိပြန်ပါသည်။ ကျေးငှက်မောင်နှံသည် တစ်ကောင်ကခေါ်၊ တစ်ကောင်ကထူး သစ်ပင်ပေါ်တက်လိုက်၊ ဆင်းလိုက်ဖြင့် နွဲ့ပျော်နေကြသည့် လှုပ်ရှားမှုမြင်ကွင်းကို ‘ခေါ်ငင်ကာတက်သက်လို့၊ ကျေးငှက်ကနွဲ့’ ဟူ၍ ကျေးငှက်တို့၏ ဘာသာဘာဝဖြင့် ပျော်မြူးနေကြသည့် အမူအရာကို သရုပ်ဖော်သည်။

လေယူရာတိမ်းနေကြသည့် တိမ်တို့၏သွင်ပြင်ကိုလည်း ‘တိမ်မြူကိုလေနူးတဲ့၊ နွေဦးပွဲလေ’ ဟူ၍ ရေးဖွဲ့ခဲ့သည်။ ‘လေနူး’ တွင် ‘နူး’ ဟူသည့် အသုံးသည် ထူးခြားဆန်းသစ်လှပါသည်။ ‘နွေဦးပွဲလေ’ ဟူသည် ပျော်ရွှင်၊ ကြည်နူးစရာများ ပေါင်းစုံနေသည့် နွေဦးကာလ တပေါင်းလကို ‘ပွဲ’ ဟု သုံးနှုန်းခြင်းသည် စာဖတ်သူ၏ စိတ်ကို ကြည်နူးစိတ်များ၊ ပျော်ရွှင်မှုများ ကူးစက်သွားစေနိုင်ပါသည်။

၂။ ၄။ ပတ်ပျိုးသီချင်းမှ တပေါင်းလရာသီဘွဲ့များ

သာဆန်းရဂုံဗွေပတ်ပျိုးသည် မြဝတီမင်းကြီးဦးစ၏ နွေဦးရာသီအစ တပေါင်းလ အကြောင်း ဖွဲ့ဆိုထားသည့် ပတ်ပျိုးသီချင်းတစ်ပုဒ် ဖြစ်သည်။ ကဗျာဆရာတို့သည် နွေဘွဲ့၊ တပေါင်းလဘွဲ့များကို ဖွဲ့ဆိုရန် လိုလားကြဘိသကဲ့သို့ ဦးစသည်လည်း မိမိ၏ပတ်ပျိုးသီချင်းအဖွဲ့ဖြင့် နွေဘွဲ့များကို ဖွဲ့ဆိုလေသည်။ နွေဘွဲ့ပတ်ပျိုးများတွင် သာဆန်းရဂုံဗွေပတ်ပျိုးကို အကောင်းဆုံးပတ်ပျိုး ဟူ၍ ဆိုထိုက်ပေသည်။<sup>၂</sup>

ဤပတ်ပျိုးတွင် နွေဦးရာသီ၏ သဘာဝအလှကို စိတ်မျက်စိထဲတွင် ထင်ပေါ်လာအောင် ဆေးရောင်စုံနှင့်တူသော စကားလုံးများနှင့် ဖွဲ့ဆိုထားပါသည်။ သာယာဆန်းကြယ်လှသည့် တောမြိုင်ရဂုံကြီးအတွင်းတွင် လေပြေလေညှင်းများ တိုက်ခတ်သွန်းလောင်းနေပါသည်။ ရွက်ညှာတို့သည် စိမ်းရာမှရင့်ကာ ညိုမောင်းသော အရောင်သို့ ပြောင်းလဲသွားပုံကို-

“ညှင်းပြေပြေ၊ လေပြေလောင်း၊ ညှာခြေစိမ်းရင့်မောင်း”<sup>၃</sup>

ဟူ၍ ဖော်ပြပါသည်။

<sup>၁</sup> ဖိုးလတ်၊ ဦး၊ ၁၉၅၆၊ ၁၁၁။  
<sup>၂</sup> ဖေမောင်တင်၊ ဦး၊ ၂၀၁၃၊ ၂၇၅။  
<sup>၃</sup> ဣန္ဒာဝဇီရ၊ ဆရာ၊ ၁၉၆၈၊ ၉၄။

ညင်ညင်သာသာ တိုက်ခတ်သည့် လေပြေကို ‘ညင်းပြေပြေ’၊ လေပြေများ ညင်သာစွာတိုက်ခတ်ပုံကို ‘လေပြေလောင်း’ ဟူ၍ လှလှပပသုံးနှုန်းထားပါသည်။ သစ်ရွက်များစိမ်းရာမှ အစိမ်းရင့်ရောင်သို့ တဖြည်းဖြည်း ပြောင်းလဲသွားပုံကို သိသာ ထင်ရှားစေအောင် ‘ညှာခြေစိမ်းရင့်မောင်း’ ဟူ၍ သစ်ရွက်အညှာ၏အခြေများတွင် အစိမ်းရောင်များ မှိုင်းရင့်သွားကာ မှိုင်းခြင်း၊ မှုန်ခြင်းသဘောကို ထင်ရှားစေရန် သုံးသော အသုံးဖြစ်သည်။

ထို့နောက် အစိမ်းရင့်ရောင်မှ မြစိမ်းရောင်ညှာတံတို့မှနေ၍ ရင့်ညောင်း၍ ကြွေကျချိန်ရောက်သည့်အခါ ရွှေရည်များ လိမ်းကျံထားသကဲ့သို့ ဝင်းဝါသော အရောင်များဖြင့် လှပနေပုံကို-

“ညောင်းရွက်ကယ်တည့် ကြွေလေဟန်၊ မြညှာရွှေရည်စံ၊  
သင်းကျံကျံလေတည့်၊ ဝင်းတဲ့ဝင်းလျှံလျှံ”<sup>၁</sup>

ဟူ၍ သရုပ်ဖော်ပြပါသည်။

ရင့်ရော်နေသည့် သစ်ရွက်တို့ကို ‘ညောင်းရွက်’၊ ရော်ရွက်ဝါများသည် ရွှေရည်များ လိမ်းကျံထားသကဲ့သို့ ဖြစ်နေပုံကို ‘ရွှေရည်စံ’၊ ဝင်းဝါသော အရောင် အဆင်းဖြင့် တင့်တယ်လှပနေပုံကို ‘ဝင်းတဲ့ဝင်းလျှံလျှံ’ ဟူ၍ အရောင်ပြစကားလုံး များနှင့် ရေးဖွဲ့ထားသည်။ ‘လျှံလျှံ’ ဟု နှစ်ကြိမ်ထပ်၍ သုံးထားခြင်းကလည်း ဝင်းဝါသောအရောင်များ ပြည့်လျှံနေသော သဘောကို ပို၍ပေါ်လွင်ထင်ရှားစေသည်။

ထို့ပြင် စာဆိုသည် ကျေးငှက်သာရကာလေးများကို အာရုံပြုမိပြန်ပါသည်။ ကျေးငှက်ကလေးများသည် မြူးထူးပျော်ရွှင်ကြကာ၊ ကျူးရင့်ကြွေးကြော်ကြသည့် အသံကလေးများ ညံ့ညံ့စာစာနှင့်ရှိပုံကို-

“ကျူးကျော်ညံ့ညံ့နှင့်သာ၊ မြူးတဲ့မြူးပျော်စံ”<sup>၂</sup>

ဟူ၍ ဖွဲ့သည်။ ငှက်ကလေးများ ပျော်ရွှင်မြူးထူးသည့် အမူအရာကို သရုပ်ဖော်သည့် ‘ညံ့’၊ ‘မြူး’၊ ‘ပျော်’ ဟူသည့် အမူအရာပြကြိယာများက လှုပ်ရှားမှုကို ပေါ်လွင် စေသည်။ ရွှေလည်တွဲ၍ ပျော်မြူးနေကြပုံကို ‘ဖော်ချင်းငယ်နွဲ့’ ဟူ၍ ကျစ်လျစ်လှပစွာ သုံးနှုန်းခဲ့သည်။

<sup>၁</sup> ကုန္တာဝဇီရ၊ ဆရာ၊ ၁၉၆၈၊ ၉၄။

<sup>၂</sup> ကုန္တာဝဇီရ၊ ဆရာ၊ ၁၉၆၈၊ ၉၄။

မြစိမ်းရောင်တောက်ပနေသည့် မိုးတိမ်များကို မြူခိုးမြူမှုန်များက တမင် ဖန်လာပြီး ဖြိုးဖြိုးဝေဝေနှင့် မှုန်ရီအုံ့ဆိုင်းလိုက်သည့်အတွက် ထွေထွေထူးထူးဖြင့် ဆန်းကြယ်သာယာလျက်ရှိပုံကို-

“မြရွန်းဘုံတိမ်ယံက၊ ဖန်လာမြူခိုး၊ ဖြိုးဖြိုးမှုန်ရီ အုံ့ညီတည့်၊  
ထွေထူးဆန်း”<sup>၁</sup>

ဟူ၍ အမြင်အာရုံကို ထင်ဟပ်ဖော်ပြခဲ့ပါသည်။ ‘မှုန်’ ‘ရီ’ ‘အုံ’ ဟူသည့် လုံးချင်း ကြိယာများက ပတ်ဝန်းကျင်သဘာဝအရောင် ပြောင်းလဲသွားပုံကို ထင်သာမြင်သာ စေပါသည်။

ဤပတ်ဝန်းကျင်သဘာဝအလှအပများကြောင့် စာဆိုမှာ လွမ်းဆွေးနေရပုံကို-

“ပန်းလေအောင်လို့ သာကမ်းရေယဉ်ဘောင်”<sup>၂</sup>

ဟူ၍ ကမ်းနှင့် ရေယဉ်ဘောင်ကြီးကလည်း ပို၍ လွမ်းဖွယ်၊ ဆွေးဖွယ် ဖော်ဆောင် နေကြောင်း ခံစားရေးဖွဲ့ခဲ့သည်။

ရောင်စုံပွင့်နေသည့် ကြာမျိုးငါးပါးတို့မှာလည်း မြသားစိန်ကြောင်၊ ညိုမှောင် ဝါရွှေသောအရောင်ဖြင့် မျိုးစုံနေပုံ၊ ရွှေမိုးကြီးကလည်း အလွန်ပင် ရွာစွေလှပုံ၊ အခါမိုးမဟုတ်ဘဲလျက် မိုးမင်းကြီးပြုလဲဟန်က ကဲလှပုံ၊ ငွေသံခုံသောင်ပြင်ကြီး အတွင်းမှာ တောင်ပြန်လေကလေးက ကွန့်မြူးရွှင်လန်းလျက် ရှိနေပုံတို့ကို-

“ရွာစွေလိုလို၊ ပြုဟန်ကကဲ၊ ခါမိုးဟုတ်ပါပဲ၊ သဲငွေခုံသောင်  
တောင်ပြန်လေ ဝေမြူးလန်း”<sup>၃</sup>

ဟူ၍ ရာသီသဘာဝအခြေအနေကို ခံစားရေးဖွဲ့ထားသည်။

တောင်ဘက်အရပ်မှ တိုက်ခတ်လာသည့်လေကို ‘တောင်ပြန်လေ’ ဟု လှလှပပ သုံးသည်။ တောင်ပြန်လေလေးက ရွှင်လန်းလျက်ရှိပုံကို ‘ဝေ၊ မြူး၊ လန်း’ ဟူ၍ ကြိယာများကို ဆင့်ကာထပ်ကာ သုံးနှုန်းထားသည့် စာဆို၏စိတ်ခံစားချက်ကို ထင်ဟပ် ပေါ်လွင်စေပါသည်။

မဟာမြိုင်တောကြီးအတွင်း စခန်းချရပ်နားရာဖြစ်သည့် ဟေမာဝနတွင် ပန်းမျိုးစုံ တို့က အစီအရီပွင့်ဖူးကြ၍ လှပသာယာတင့်တယ်လျက်ရှိပုံ၊ မြစိမ်းရောင်ရှိသည့်

<sup>၁</sup> ဣန္ဒာဝဇီရ၊ ဆရာ၊ ၁၉၆၈၊ ၉၄။  
<sup>၂</sup> ဣန္ဒာဝဇီရ၊ ဆရာ၊ ၁၉၆၈၊ ၉၅  
<sup>၃</sup> ဣန္ဒာဝဇီရ၊ ဆရာ၊ ၁၉၆၈၊ ၉၅။



သီတာရေယဉ်ကြောကြီးတွင် ရေငှက်အပေါင်းတို့မှာ သံချို၊ သံညင်းကလေးများဖြင့် မြည်ကြွေးကာ မြူးထူးကြပုံကို-

“မြိုင်ဟေဝန်သာစခန်း၊ ပန်းပန်းကစုံစီ၊ မြစ်နဒီရေသီတာက၊  
စိမ်းတယ်ကို၊ ချိုချိုသံညင်း၊ မြူးလာဘီရင်း”<sup>၁</sup>

ဟူ၍ ရေးဖွဲ့ထားသည်။ သာယာဖွယ်ကောင်းသည့် တောမြိုင်ကြီးတွင် ပန်းမျိုးစုံတို့ ရန်များ ကြိုင်လှိုင်နေပုံ၊ အေးမြသော ရေများက ကြည်လင်စိမ်းမြနေပြီး ကျေးငှက် ကလေးများ၏ ချိုသာသောအသံလေးများကိုပင် မြင်ယောင် ကြားယောင်လာစေ ပါသည်။

ရွှေသဇင်ပန်းမင်းတို့၏ ရန်များသည် တလှိုင်လှိုင်မွှေးပျံ့လှသည့်ပြင် ပွင့်ချပ် ပွင့်လွှာတို့မှာ လေလာတိုင်း ကိုင်းညွတ်နေကြပုံကို-

“ဇင်မင်းကလှိုင်လှိုင်ထွေ၊ စိန်ချပ်ရုံမှရွှေဝတ်ကယ် လေညွတ်  
လာလို့ယိုင်”<sup>၂</sup>

ဟူ၍ မွှေးပျံသင်းကြိုင်သော ပန်းရနံ့များ၊ လေယူရာယိမ်းယိုင်တတ်သည့် သွင်ပြင်မူရာ များကို ထည့်သွင်းဖွဲ့ဆိုထားသဖြင့် ပို၍ပီပြင်စေပါသည်။

ကျေးငှက်သာရကာ မောင်မယ် ဖိုမတို့မှာ တညံ့ညံ့တစာစာ၊ မြည်ကြွေး ကျူးရင့်ကြကာ၊ ချစ်ဆွေအချင်းချင်း ရွှေလည်တွဲ၍နွဲ့ပျော်နေကြပုံ၊ ကျေးငှက်သာရကာ အပေါင်းတို့၏ သာယာညှင်းပျောင်းလှသည့် အသံသာလေးများကို ကြားလိုက်ရသည့် အခါ အသည်းလောင်ကြွမ်းမတတ် ဆွေးစရာကောင်းလှပုံကို-

“အို မောင်မယ်ညံ့စာစာ၊ လူးလာငယ်ချင်းဖော်နွဲ့၊ လောင်သည်း  
ကြွေရန်၊ ငှက်သံစာညင်း”<sup>၃</sup>

ဟူ၍ ရွှေလည်တွဲနေကြသည် ငှက်မောင်နှံတို့၏ ညံ့ညံ့စာစာနှင့်ပျော်မြူးနေကြပုံ၊ တေးသံသာလေး ကျူးရင့်နေပုံ၊ ပျော်ရွှင်ဆင်နွဲ့ကြပုံကို ‘ကျူး’ ‘နွဲ့’ ဟူသည့် အမူအရာဖြင့် ပြသည်။ အသည်းများ ပူဆွေးလောင်ကျွမ်းရပုံကို ‘လောင်သည်းကြွေ’ ဟူ၍ ရေးဖွဲ့ထားသည်။

<sup>၁</sup> ကုန္ဒာဝဇီရ၊ ဆရာ၊ ၁၉၆၈၊ ၉၆။  
<sup>၂</sup> ကုန္ဒာဝဇီရ၊ ဆရာ၊ ၁၉၆၈၊ ၉၆။  
<sup>၃</sup> ကုန္ဒာဝဇီရ၊ ဆရာ၊ ၁၉၆၈၊ ၉၆။

တိမ်ခိုးတိမ်ငွေ့များ စိစိရီရီနှင့် အံ့မှိုင်းရီဝေကာ ခါနွေဆန်း၏ ပန်းရနံ့မျိုးစုံတို့ ကြိုင်လှိုင်သင်းထုံနေကြောင်းကို-

“တိမ်ခိုးစိစိနှင့် မှိုင်းဝေရီခါနွေဆန်းငယ်ကို ထုံပန်းကသင်း”

ဟု ခါနွေဦးတပေါင်းလ၏ ရာသီသဘာဝအခြေအနေ၊ ပတ်ဝန်းကျင်အလှအပများကို ခံစားရေးဖွဲ့ထားပါသည်။

စာဆို မြဝတီမင်းကြီးဦးစသည် တပေါင်းလ၏ တောတောင်တခွင် သာယာလျက် ရှိပုံ၊ လေပြေလေညင်းလေးများ အေးမြသာယာစွာ တိုက်ခတ်လျက်ရှိပုံ၊ သစ်ပင် ကြီးငယ် အသွယ်သွယ်မှ ရွက်ဟောင်းရွက်ကျင်များသည် အဝါရောင်ပြောင်းပြီး တလိမ့်လိမ့်ကြွေကျပုံတို့ကို ဆေးရောင်စုံခြယ်ထားသကဲ့သို့ ထင်ရှားပေါ်လွင်စေသည်။ အမူအရာပြစကားလုံးများ၊ ခံစားမှုပြစကားလုံးများနှင့် ဖွဲ့ဆိုထားသဖြင့် တပေါင်းလ ရာသီဥတုအခြေအနေနှင့် စာဆို၏ စိတ်ခံစားမှုကို ပေါ်လွင်လာစေပါသည်။

**ခြုံငုံသုံးသပ်ချက်**

မြန်မာ့ ၁၂လရာသီများတွင် တပေါင်းလသည် အသာယာဆုံးလ ဖြစ်သည့် အတွက် စာဆိုများက တပေါင်းလရာသီဘွဲ့များကို ခံစားရေးဖွဲ့ခဲ့ကြသည်။ တပေါင်းလ၏ ပတ်ဝန်းကျင်သွင်ပြင်၊ တောတောင်ရေမြေ သဘာဝအခြေအနေ၊ ရာသီနက္ခတ်၊ ရာသီပန်း စသည်ဖြင့် အကြောင်းအရာတူညီသော်လည်း စာဆိုတို့၏ စိတ်ခံစားချက် အရ ပုံသဏ္ဍာန်အမျိုးမျိုးဖြင့် စာပန်းချီချယ်ခဲ့ကြပါသည်။ ရာသီသဘာဝအလှများ အပြင် မြန်မာတို့၏ ဘာသာရေးခံယူချက်များ၊ ဓလေ့ထုံးစံများ ကိုလည်း ထည့်သွင်း ရေးဖွဲ့ကြပါသည်။ လောကုတ္တရာနှင့်ယှဉ်သည့် ရာသီဘွဲ့များ၊ လောကီနှင့်ယှဉ်သည့် ရာသီဘွဲ့များ၊ လွမ်းဆွေးမှုများကိုဖော်ဆောင်သည့် ရာသီဘွဲ့များ၊ ပျော်ရွှင်မှုများကို ပေးစွမ်းနိုင်သည့် ရာသီဘွဲ့များ စသည်ဖြင့် ဖန်တီးခဲ့ကြပါသည်။

စာဆို ရှင်အုံးညို၏ ဂါထာ(၆၀)ပျို့သည် မြတ်စွာဘုရားရှင်အား ကြည်ညို သဒ္ဓါစိတ်၏ ဦးဆောင်မှုဖြင့် ရေးဖွဲ့ထားပါသည်။ ရာသီလက္ခဏာများကို အလေးပေး ဖော်ပြခြင်းမရှိသော်လည်း မြတ်စွာဘုရားကြွမြန်းရာ လမ်းခရီးတွင် သဒ္ဓါကြည်ညိုစိတ်ဖြင့် သစ်ပင်၊ ပန်းမန် တောတွင်းတိရစ္ဆာန်များပါ ဦးခိုက်ပူဇော်ကြပုံကို ခံစားရေးဖွဲ့ထား ပါသည်။ သာယာကြည်နူးဖွယ် သဒ္ဓါစိတ်ယိုဖိတ်စေနိုင်သည့် စိတ်ကူးခံစားချက် များပင် ဖြစ်ပါသည်။

<sup>၁</sup> ဣန္ဒာဝဇီရ၊ ဆရာ၊ ၁၉၆၈၊ ၉၇။

စာဆို ဖိုးသူတော်ဦးမင်းနှင့် လူဦးမင်းတို့၏ တပေါင်းလဘွဲ့များသည် ပျော်ရွှင်ကြည်နူးမှု၊ လွမ်းဆွတ်မှု၊ သာယာမှုများနှင့် ယှဉ်သောရာသီဘွဲ့များ ဖြစ်ပါသည်။ ရာသီဘွဲ့ဟု ခေါ်ဆိုနိုင်လောက်အောင် ရာသီလက္ခဏာများ ထည့်သွင်းရေးဖွဲ့ခဲ့ကြပါသည်။ ပတ်ဝန်းကျင်သဘာဝ အလှအပများကို ထည့်သွင်းရေးဖွဲ့ထားသဖြင့် ကြည်နူးဖွယ်ရာ ခံစားမိကြသည်။ ထိုသို့ ရေးဖွဲ့ရာတွင် ခါနွေဦးအစ တပေါင်းလ၏ ဆောင်းကြွင်းပန်းဖြစ်သည့် သဇင်ပန်းနှင့်အတူ အင်ကြင်းပန်းတို့ကို အလှချင်းပြိုင်ကာ ယိမ်းနွဲ့လှုပ်ရှားကြပုံ၊ ဘာသာရေးခံယူချက်ဖြင့် သံပုံစေတီ တည်ထားကိုးကွယ်ကြပုံ၊ လောကနိယာမသဘောအရ သစ်ပင်ကြီးငယ် အသွယ်သွယ်မှ ရော်ရွက်ဝါတို့သည် တဖြုတ်ဖြုတ်ကြွေကာ မြေမှာကျရပုံ၊ ဥဩသံလေးများကလည်း နွေတကြောတွင် တမျောမျော တလွင့်လွင့်နှင့် လွမ်းမောဖွယ်ရာကောင်းပုံတို့ကို စာဖတ်သူ စိတ်မျက်စိမှာ မြင်ယောင်လာအောင် စာပန်းချီခြယ်ခဲ့သည်ဟု ဆိုနိုင်ပါသည်။

စာဆိုမယ်ခွေ၏ တပေါင်းလအဲချင်းတွင် ရေမြေတောတောင်အလှ၊ ကောင်းကင်အလှ၊ ကျေးငှက်သရကာတို့၏ သာယာပျော်ရွှင်ဖွယ် ကောင်းပုံတို့ကို စာဖတ်သူများ စိတ်ကြည်နူးဖွယ်ဖြစ်အောင် ရေးဖွဲ့ထားသည်။ မယ်ခွေကား အမျိုးသမီးစာဆိုဖြစ်သည့် အတွက် စိတ်ကူးနုနယ်သိမ်မွေ့သည်ကို တွေ့နိုင်ပါသည်။ ဦးယာ၏တပေါင်းလဘွဲ့တွင် ပတ်ဝန်းကျင်သဘာဝ အလှဘွဲ့များကို ထည့်သွင်းဖွဲ့ဆိုထားပါသည်။

မြဝတီမင်းကြီးဦးစ၏ သာဆန်းရဂုံဗေပတ်ပျိုးတွင် နွေဦးရာသီ၏ အလှအပများကို သဘာဝအမြင်အတွေ့များနှင့် စာဆို၏စိတ်ကူးဉာဏ်တို့ ပေါင်းစပ်ဖန်တီးထားပါသည်။ ယဉ်ကျေးသိမ်မွေ့သော၊ နုနယ်လှပသော အသုံးများဖြင့် ဖန်တီးထားသဖြင့် ခါနွေဦး၏ သာယာကြည်နူးဖွယ် မြင်ကွင်းသည် ပို၍အသက်ဝင် ပီပြင်လာစေသည်။

တပေါင်းလရာသီဘွဲ့ကို ဖန်တီးရေးဖွဲ့သည့် စာဆိုများသည် စာဖတ်သူများကို နှစ်သက်ကြည်နူးမှုများ ဖြစ်ပေါ်လာအောင် ဖန်တီးရေးဖွဲ့နိုင်ခဲ့ကြသည်ဟု ဆိုနိုင်ပါသည်။

**နိဂုံး**

တပေါင်းလရာသီဘွဲ့ ရေးဖွဲ့သည့် စာဆိုများသည် တပေါင်းလအပေါ် ရှုမြင်သည့် အကြောင်းအရာ တူညီသော်လည်း စိတ်ကူးစိတ်သန်း အတွေးအကြံများ၊ ဖန်တီးပုံများ ကွဲပြားသည်ကို တွေ့ရပါသည်။ တပေါင်းလ၏ သာယာမှုများ၊ ကြည်နူးမှုများ၊ ပျော်ရွှင်မှုများ၊ လွမ်းဆွတ်မှုများကို နှစ်သက်သာယာဖွယ် ဆေးရောင်စုံပန်းချီကားချပ်ကဲ့သို့ ဖန်တီးရေးဖွဲ့နိုင်ခဲ့ကြောင်း လေ့လာတွေ့ရှိရပါသည်။

**ကျမ်းကိုးစာရင်း**

- ဖေမောင်တင်၊ ဦး(ပါမောက္ခ-)။ (၂၀၁၃)။ *မြန်မာစာပေသမိုင်း*။ ရန်ကုန်၊ ရာပြည့်စာပေ။
- ဖိုးလတ်။ ဦး။ (၁၉၅၄)။ *ကျောင်းသုံးသီချင်းပဒေသာ*။ ရန်ကုန်၊ ပညာနန္ဒပုံနှိပ်တိုက်။
- ဖိုးလတ်။ ဦး။ (၁၉၅၆)။ *ကျောင်းသုံးသီချင်းပဒေသာဖြည့်စွက်အုပ်*။ ရန်ကုန်၊ ပညာနန္ဒပုံနှိပ်တိုက်။
- မြန်မာစာအဖွဲ့။ (၂၀၀၈)။ *မြန်မာအဘိဓာန်*။ ဒုကြိမ်။ ရန်ကုန်၊ မြန်မာစာအဖွဲ့ဦးစီးဌာန။
- ယောမြို့စားအမတ်ကြီး။ (၁၉၆၅)။ *ဥတုဘောဇနသင်္ဂဟကျမ်း*။ ရန်ကုန်၊ ဟံသာဝတီပုံနှိပ်တိုက်။
- လှေသင်းအတွင်းဝန်မင်းကြီး။ (၂၀၁၄)။ *ဝေါဟာရလိနတ္ထဒီပနီ*။ ဒုကြိမ်။ ရန်ကုန်၊ စိတ်ကူးချိုချို။
- သော်ဇင်၊ ဦး။ (၁၉၈၀)။ *ရာသီသဘင်*။ ရန်ကုန်၊ မြဝတီပုံနှိပ်တိုက်။
- ဣန္ဒနန္ဒဝဇီရ။ ဆရာ။ (၁၉၆၈)။ *မဟာဂီတအဖွင့်ခက်ဆစ်အဖြေများဒုတိယတွဲ*။ ရန်ကုန်၊ အမျိုးသားစာအုပ်တိုက်။
- အုန်းညို၊ ရှင်။ (၁၉၆၅)။ *ဂါထာခြောက်ဆယ်ပျို့*။ ဒုကြိမ်။ ရန်ကုန်၊ ဟံသာဝတီပုံနှိပ်တိုက်။

**ဖတ်ရှုကိုးကားသောစာအုပ်**

- ခင်မင်၊ မောင်၊ (ခနုဖြူ)။ (၂၀၁၁)။ *ရေးဟန်ပညာနိဒါန်း*။ ရန်ကုန်၊ စိတ်ကူးချိုချိုစာပေ။